

«Ηγεμών»: ένα εγχειρίδιο για την απόκτηση και διατήρηση της πολιτικής εξουσίας (Αγάπη Παπαδοπούλου, MTh)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=178435>]

Μία άλλη πολιτική προσωπικότητα της εποχής εκείνης ήταν ο Μαξιμιλιανός, ο αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, τον οποίο ο Μακιαβέλι θεωρούσε ως άτομο που δεν είχε τα απαιτούμενα προσόντα για να κυβερνήσει. Ήταν νωθρός και μωρόπιστος και επηρεαζόταν διαρκώς από διαφορετικές απόψεις. Γενικότερα, θεωρούσε πως η βασική αδυναμία όλων των ηγεμόνων ήταν η μοιραία ακαμψία μπροστά στις μεταβαλλόμενες περιστάσεις. Αρνούνταν να παραδεχτούν ότι θα ήταν πιο επιτυχημένοι, αν είχαν προσαρμόσει την προσωπικότητά τους στις απαιτήσεις των καιρών και όχι το αντίθετο, υποστηρίζει ο Μακιαβέλι[134]. Οι κρίσεις που διατύπωνε για αυτά τα πρόσωπα τα οποία συνάντησε αποτέλεσαν την πρώτη ύλη για το πορτραίτο του ηγεμόνα που σκιαγράφησε στο έργο του 'Ο Ηγεμών'. Ο ίδιος γράφει: «τη γνώση των πράξεων των μεγάλων ανδρών διδάχτηκα από την μακρόχρονη εμπειρία των σύγχρονων πραγμάτων και τη διαρκή μελέτη των αρχαίων. Αυτά τα ερεύνησα και τα εξέτασα με μεγάλη επιμέλεια και τα συνέπτυξα σε ένα μικρό βιβλίο.»[135]

Το 1512 με τη βοήθεια των ισπανικών στρατευμάτων του Φερδινάνδου, οι Μέδικοι επέστρεψαν στη Φλωρεντία και κατέλυσαν τη δημοκρατία. Ο Μακιαβέλι αποπέμφθηκε από τη θέση του και λίγους μήνες αργότερα υπέστη βασανιστήρια και φυλακίστηκε για μικρό διάστημα, ως ύποπτος συμμετοχής σε συνωμοσία εναντίον των Μεδίκων. Αποσύρθηκε στο πατρικό του κτήμα στην περιοχή Σαντ Αντρέα και εκεί το δεύτερο μισό του 1513 συνέγραψε τον 'Ηγεμόνα', τον οποίο αφιέρωσε στον επίδοξο ηγέτη Λαυρέντιο των Μεδίκων (1492-1519), Δούκα του Ουρμπίνο, που τότε ήταν 21 ετών, σε μια αποτυχημένη προσπάθεια να αποκτήσει την εύνοια των Μεδίκων και να επανέλθει στα δημόσια πράγματα της Φλωρεντίας. Πέθανε όμως έξι χρόνια μετά, και έτσι δεν χρειάστηκε τις συμβουλές του Μακιαβέλι. Η σφοδρή του επιθυμία να ξεφύγει από τη μιζέρια της εξορίας και να επανέλθει στην ενεργό πολιτική ζωή, όπου θα μπορούσε να συμμετέχει στην εφαρμογή των αντιλήψεών του περί της άσκησης της εξουσίας, είναι η κυριότερη αιτία που τον έκανε να συγγράψει έναν οδηγό διατήρησης της εξουσίας που να απευθύνεται σε επίδοξους ηγεμόνες, όπως είναι ο 'Ηγεμών'. Ο Μακιαβέλι επέστρεψε στη Φλωρεντία και το 1520 τού ανατέθηκε η συγγραφή της ιστορίας της πόλης. Το καθεστώς των Μεδίκων όμως ανατράπηκε το Μάιο του 1527, η δημοκρατία παλινорθώθηκε και ο Μακιαβέλι έχασε τη θέση του. Απογοητευμένος, πέθανε λίγο αργότερα στη Φλωρεντία από πάθηση στομάχου, την ίδια χρονιά που ο Κάρολος Ε΄ κατέλαβε τη Ρώμη[136].

Ο Μακιαβέλι έγραψε τον 'Ηγεμόνα'[137] ή αλλιώς τον 'Πρίγκιπα' το 1513. Ο

‘Ηγεμόνας’ είναι ένα εγχειρίδιο για την απόκτηση και τη διατήρηση της πολιτικής εξουσίας. Σε αντίθεση με τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, ο ιταλός φιλόσοφος επέμενε ότι ο ηγεμόνας οφείλει να προσανατολίζει τις πράξεις του προς κάποιο ιδανικό πρότυπο διακυβέρνησης. Ο ‘Ηγεμόνας’ εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1532, δεκαεννέα χρόνια μετά τη συγγραφή του και πέντε χρόνια μετά το θάνατο του Μακιαβέλι[138]. Το έργο αποτελείται από 26 κεφάλαια και πραγματεύεται θέματα όπως: ποια είναι τα είδη των ηγεμονιών και με ποιους τρόπους αυτές κατακτώνται, περί γενναιοδωρίας και φειδούς καθώς και περί σκληρότητας και ευσπλαχνίας, περί εκείνων οι οποίοι ανέβηκαν στην ηγεμονία με εγκλήματα, ποια είναι τα είδη των στρατευμάτων, με ποιον τρόπο πρέπει οι ηγεμόνες να τηρούν τις υποσχέσεις τους, τι αρμόζει σε έναν ηγεμόνα ώστε να χαίρει εκτιμήσεως, με ποιον τρόπο πρέπει να αποφεύγονται οι κόλακες, πόση είναι η δύναμη της τύχης στα ανθρώπινα και με ποιον τρόπο μπορεί κανείς να της αντιταχθεί. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι καθαρή, κοφτή, χωρίς υπερβολές και ρητορικά σχήματα.

Ο Μακιαβέλι σε διάφορες στιγμές της διπλωματικής του σταδιοδρομίας είχε τη δυνατότητα να παρακολουθήσει την επίλυση ενός πολιτικού προβλήματος[139]. Στην αποστολή του στην αυλή του βασιλιά της Γαλλίας Λουδοβίκου στη Λυών, κατανόησε ότι η Γαλλία είναι μια μεγάλη δύναμη, αφού είναι ένα κράτος συγκροτημένο με κεντρική διοίκηση. Εκεί του γεννήθηκε η ιδέα της ένωσης της Ιταλίας. Η αποστολή του στη Ρώμη, στην αυλή του πάπα Αλέξανδρου ΣΤ΄, τον έκανε να καταλάβει γιατί η Ιταλία δε μπορούσε να ενωθεί. Ο πάπας αυτός ήταν υποκριτής, ικανός να υπόσχεται τα πάντα, αλλά να μη τα τηρεί. Η γνωριμία του με τον Καίσαρα Βοργία, τον έκανε να βρει το πρότυπο του ηγεμόνα. Ο Καίσαρας Βοργίας ήταν άνθρωπος που ό,τι πέτυχε, το δημιούργησε μόνος του με την αξιοσύνη του και με τη βοήθεια της τύχης. Έπαιρνε άμεσες αποφάσεις, όπως πρέπει να κάνει ένας ηγεμόνας.

(συνεχίζεται)

[134] Βλ. ό. π., σελ. 32-34.

[135] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, Ηγεμόνας, μτφρ Καραχάλιου- Ζωγραφίδου Ζ., Εκδόσεις Βάνιας, Θεσ/νίκη, 1996, σελ. 29.

[136] Βλ. Θάνος Λίποβατς, «Η πολιτική ψυχολογία στον Machiavelli», Λεβιάθαν 5, 1989, σελ. 25-38.

[137] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ο Ηγεμόνας, μτφρ. : Μαρία Κασωτάκη, 24η έκδοση, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα-Κλασικά κείμενα, 2012, σελ. 145. Αρχικός τίτλος του έργου ήταν το «Περί ηγεμονιών», όπως προκύπτει από την επιστολή του στον Φ. Βετόρι. Στη συνέχεια παρουσίασε το βιβλίο με τον ιταλικό τίτλο «Ηγεμών».

[138] Βλ. Γεράσιμος Βώκος, Ιδέες: Ηγεμόνας: Οδηγίες προς πολιτικούς από «το χέρι του

Διαβόλου» ,Το Βήμα, 05/01/2013. Αναρτημένο στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=491587> . Ανάκτηση: 22/04/14.
[139] Βλ. Κουέντιν Σκίներ, Μακιαβέλι, ο. π., σελ. 35.